

GÖTEBORGS UNIVERSITET
STENEBY KONSTHANTVERK OCH DESIGN

localglobal

Jacob Granat

Examensarbete 15 högskolepoäng för
Konstnärlig kandidatexamen i konsthantverk

Degree work 15 higher education credits towards
Bachelor of Fine Arts in Arts and Crafts

VT 2012

Konstnärligt kandidatprogram i Möbeldesign inriktning Trä,
180 högskolepoäng

BA Programme in Wood Orientated Furniture Design,
180 higher education credits

Examinator: Mats Aldén

Opponent: Catarina von Matérn

Handledare: Lars Petterson

Innehållsförteckning

Inledning	5
Bakgrund	5
Syfte	6
Mål	6
Problemformulering	7
Tillvägagångssätt	7
Enkäterna	9
Svensk enkät	9
Engelsk enkät	9
Spansk enkät	10
Japansk enkät	11
Slutsats enkät	12
Idén	13
Systemet	22
Resultat	23
Reflektion	23
Slutledning	24
Abstract	25
Källförteckning	26
Tack	27

"Design is the conscious and intuitive effort to impose meaningful order".¹

Victor Papanek

---

¹ Design for the Real World, Preface, sid 4

Inledning

Tankarna kring examensarbetet började för flera år sedan. Under mitt andra år på Steneby fick jag i projektet Identitet chansen att utveckla och konkretisera mina tankar. Nu, vårterminen sista året så har jag möjlighet att börja realisera det hela. Tankarna grundar sig i en önskan att använda naturliga material som sten och trä. Det grundar sig också i en önskan att försöka förbättra världen, om än aldrig så lite.

Genom en enkät försökte jag finna ett gemensamt behov för människor världen över. I vår globaliserade värld är den moderna människan mer lik människor på andra kontinenter än någonsin tidigare i historien. Vi använder samma internet och influeras av liknande trender. Vi har samma pussel med att få dagarna att gå ihop med arbete, familj och tid för sig själv. Jag vill designa en möbel som hjälper dessa människor, oavsett nationalitet, ålder eller boyta.

Bakgrund

Under andra året på min kandidatutbildning på Steneby hade vi ett projekt som hette Identitet. Det syftade till att få oss att definiera vilken sorts framtida yrkesroll man tänker sig. Hur man vill arbeta och med vad. Redan då hade tankarna kring det som sedan blev mitt examensarbete börjat.

Det är först i mitt examensarbete som jag har fått möjlighet att undersöka detta närmare. Jag vill utforska min framtida roll som designer och hur jag genom design kan bidra till att göra världen bättre. Den ena utgångspunkten är ett intresse att förädla lokala material, något som kan appliceras över hela jorden. Den andra utgångspunkten är ett intresse för global samhällsutveckling. När jag var 25 år hade jag besökt nästan 30 länder och arbetat utomlands i flera år, bland annat i Vietnam och Frankrike. Jag har sett fattigdom och brist på resurser, men även styrkan och stoltheten för den kultur och de traditioner, inte minst hantverksmässiga, som man lever i. Detta bör man ta tillvara och förstärka.

Syfte

Jag vill inte göra något bara för en marknad i "väst". Bra design behövs över hela jorden, mest på de ställen som har minst tillgång till den. Utvecklingsländer kan inte fortsätta vara billiga tillverkningsplatser för produkter som säljs dyrt i "väst". De har egna behov som behöver tillgodoses. Konsumtionssamhället är skevt och ökar klyftan mellan fattiga och rika varje dag. Konsumtionens påverkan på miljön är en viktig del i mina tankar. Som designer har man ett ansvar att antingen designa något som behövs eller förbättra något, annars inte designa alls! Ett ansvar gentemot sina medmänniskor, framtida generationer och vår planet. Ju större mängd något produceras i - desto större ansvar.

Jag vill formge en möbel som det finns behov av i många av världens länder. Som relativt enkelt kan tillverkas i det land det ska säljas, med hög finish. En flexibel möbel med lång livslängd. Den ska kunna tillverkas på ett mindre snickeri efter beställning från kund. Genom att använda detta som en modell, att tillverka möbler i de land de ska säljas, undviker man importskatt och transportkostnader. Med lokala material håller man även nere tillverkningskostnader och genom att inte hålla lager sparar man pengar för lokalhyra och ger dessutom kunden större valmöjligheter vad gäller material. Tillsammans ger det ett lägre slutpris och gör möbeln tillgänglig för fler. Lägre pris i detta avseendet gäller om man jämför med en designad möbel importerad från "väst". Möblerna kommer förmodligen ändå vara dyrare än andra inhemska möbler, men kanske kan det faktum att en *utländsk* person *designat* bidra till att attrahera köpare.

Genom att använda lokala material som traditionellt inte ansetts som "fina" kan man höja deras status och kanske öka den nationella självkänslan. De material som finns lokalt är värda att användas, man behöver inte dyra, importerade material.

Jag hoppas att detta sammantaget ska vara bättre för miljön, framförallt genom de kortare transporterna. Dock krävs att materialen utvinns på ett ansvarsfullt sätt, vilket förutsätter att samarbetspartner väljs med omsorg,

Mål

Att genom design påverka människors liv positivt.

Att höja status och uppskattning av lokala material.

Att designa en möbel människor har behov av, som tillverkas av lokala material med ambitionen att sedan samarbeta med företag i olika länder som licenstillverkar och säljer på plats.

Problemformulering

Hur kan jag designa en möbel som fungerar i en mängd olika kulturer?

Är människor i länder där få tidigare haft råd, intresserade av designade möbler?

Är det en fördel eller nackdel i kundens ögon att möbelen är licenstillverkad i landet med lokala material?

Begränsas designen av att jag måste välja material som finns över hela världen, eller är det en fördel?

Hur kan jag använda det jag lär mig under detta arbete i min framtida roll som designer?

Tillvägagångssätt

Jag har i samband med detta arbete läst Victor Papanek och funnit att han i många frågor är en själsfrände. Jag håller inte med om allt, men hans bok "Design for the real world - Human ecology and social change" är på många sätt fantastisk. Den skrevs mellan 1963-70 och publicerades 1971 i USA. Redan i förordet sätter han tonen:

"There are a few professions more harmful than industrial design, but only very few of them. And possibly only one profession is phonier. Advertising design, in persuading people to buy things they don't need, with money they don't have, in order to impress people that don't care, is probably the phoniest field in existence today. Industrial design, by concocting the tawdry idiocies hawked by advertisers, comes a close second."²

Papanek menar att allt för mycket tillverkas endast för att företag ska ha saker att sälja och generera mer vinst, oavsett produkt. Så här 40 år senare känner jag att allt för lite har förändrats. Fortfarande idag tillverkas oerhörda mängder produkter som det inte finns något egentligt behov av, med låg kvalitet och som bidrar till en negativ miljöpåverkan både vid tillverkning och efter dess ofta korta användning, när den slängts på en soptipp. Alltför få designers tar sitt ansvar och tar reda på människors faktiska behov och problem. Mycket idag handlar om att designa "koncept" som egentligen bara syftar till att skapa uppmärksamhet kring designern. Eller att ta fram en produkt åt ett företag som till exempel vill komplettera sitt sortiment med samma typ av stol som är så framgångsrik för det där andra företaget. För att tjäna pengar, inte för att revolutionera sittande. Trots det väl redovisade och utbredda problemet med ryggsmärter hos människors som arbetar sittande.

Papanek, fortfarande i sitt förord, skriver vidare:

"In this age of mass production when everything must be planned and designed, design has become the most powerful tool with which man shapes his tools and environments (and, by extension, society and himself). This demands a high social and moral

---

² Papanek, V., Design for the Real World, 1974, Preface, sid ix

responsibility from the designer. It also demands greater understanding for the people by those who practice design and more insight into the design process by the public.”³

Designern har ett ansvar. Man väljer vilka företag man arbetar med och designern har en möjlighet som få andra, att påverka valet av material eller teknik. Något som inte verkar utnyttjas ofta nog. Alla företag är inte bra, alla företag kan bli bättre. De företag som är sämst behöver en designer som tar ansvar för företagets produkter och påverkar det inifrån. Det handlar om arbetsförhållanden, material, förpackning, transport, marknadsföring och kanske det allra viktigaste - skälet till att produkten ska tillverkas. Inte heller år 2012 är det försvarbart att massproducera produkter som det inte finns ett verkligt behov av.

Papanek menar att designers måste fråga ”hur bra?” istället för ”hur mycket?”. Samhällets förändringar gör att designern kan och måste involvera sig⁴ och vägra att delta i projekt som är biologiskt eller socialt destruktiva. Vare sig de påverkar dem direkt eller indirekt.⁵

Att möta ett nytt och verkligt, grundligt undersökt, behov eller markant förbättra något som redan finns, är de enda två giltiga skälen att massproducera något. Ska man göra något, som faktiskt möter dessa två skäl, så MÅSTE det göras med hänsyn till produktens hela livscykel. Var kommer materialen ifrån, hur tillverkas produkten, hur används den och vad händer när den inte används längre?

Papanek igen:

”Design must become an innovative, highly creative, cross disciplinary tool responsive to the needs of men. It must be research oriented, and we must stop defiling the earth itself with poorly designed objects and structures.”⁶

Design måste vara meningsfull. Något Papanek talade om redan 1970.

”Design must be meaningful. And ”meaningful” replaces such semantically loaded expressions as ”beautiful”, ”ugly”, ”cute”, ”disgusting”, ”glamorous”, ”realistic”, ”obscure”, ”abstract” and ”nice”, labels convenient to a bankrupt mind when confronted by Picasso’s ”Guernica”, Frank Lloyd Wright’s *Fallingwater*, Beethoven’s *Eroica*, .../...In all of these we respond to that which has meaning.”⁷

Med Papaneks ord ringande i öronen satte jag igång med att försöka få en överblick av vad människor anser sig behöva.

---

³ Design for the Real World, Preface, sid ix

⁴ Design for the Real World, sid 277

⁵ Design for the Real World, sid 341

⁶ Design for the Real World, Preface, sid x

⁷ Design for the Real World, Preface, sid 6

Enkäterna

Jag ville göra en internationell enkätundersökning för att få en uppfattning om hur människor från olika kulturer, ålders- och inkomstgrupper tänker kring möbler och design. Jag skrev en enkät på svenska som jag sedan översatte till engelska och fick hjälp att översätta till spanska och japanska. Enkäten är dock inget facit, utan snarare en vägledning. Enkäterna gjordes på internet och länkar till dessa skickades ut den 20-23 mars. Jag sammanställde sedan svaren den 26 april. Totalt fick jag in 102 svar, varav cirka hälften var svenskar. Det är alltså en mycket liten enkät.

Svensk enkät⁸

Jag fick 48 svar, varav 31 var från kvinnor och 17 från män. För övrigt var det en ganska bra spridning gällande ålder, sysselsättning och inkomst..

Den typ av möbel man ansåg sig behöva mest var en förvaringsmöbel. Därefter kom bord, men behovet var en bra bit lägre är det för förvaring. Det var möjligt att kommentera den typ av möbler de valt. Tydligt var att de ville ha förvaring för böcker, leksaker, laddare, justerbara bord, soffbord och möjlighet till dold förvaring.

Jag frågade vad som var viktigt när man skulle köpa en möbel och det som angavs som mycket viktigt var att den ska fylla ett behov/lösa ett problem.

Nästa fråga var om vikten av att möbelen man köper är tillverkad i hemlandet eller utomlands. 58,3% köpte helst en möbel som var tillverkad i hemlandet. För 41,7% spelade det ingen roll, och ingen föredrog att köpa en möbel som var tillverkad utomlands. Farhågor uttrycktes för att det nog skulle bli dyrt att köpa en möbel tillverkad i hemlandet.

På frågan om anledningen till svaret på föregående fråga svarade 33,3% att de helst köpte en möbel tillverkad i hemlandet för att kvalitén på möbelen var bättre. 12,5% svarade att priset var lägre, det vill säga, de hade svarat att ursprungslandet inte spelar någon roll, bara priset är lågt. 54,2% svarade "Annat" och hade sedan kommenterat att de föredrog möbler tillverkade i hemlandet av miljöskäl, mindre transporter och utsläpp.

Nästa fråga var vad det innebär för dem att en möbel är designad. 64,6% svarade att det är en möbel med ett starkt visuellt uttryck.

Följdfrågan var "när du ska köpa en möbel, hur viktigt är det att den är designad?" De flesta, 31,3% tyckte att det var lite viktigt, 29,2% tyckte att det var ganska viktigt, men 27,1% tyckte inte att det var viktigt alls. Endast 12,5% tyckte att det var mycket viktigt.

Engelsk enkät⁹

Jag fick 28 svar, varav 15 män och 13 kvinnor. De flesta var européer, men där var även människor från Mexiko och Vietnam. Åldersmässigt var spridningen sämre, de flesta var mellan 19-44 år gamla. Sysselsättningen varierade, men de flesta var studenter. Det visade sig även på inkomsten, som låg mellan 0-20 000 kr i månaden för de flesta.

---

⁸ Se bilaga 1

⁹ se bilaga 2

Det största behovet var förvaringsmöbel även här. En bit längre ner kom behovet av stol tätt följt av bord. I kommentarerna skrevs att man behövde förvaring av böcker, hyllor, sidobord, vardagsrumsmöbler och allmän förvaring.

På frågan om vad som är viktigast när man köper en möbel var kvalité/material viktigast. Nummer två var att den skulle fylla ett behov/lösa ett problem. Nummer tre var att den skulle passa med ens övriga möblemang.

På frågan om var de föredrar att möbelen är producerad svarar 53,6% att de föredrar en inhemsk produktion. 3,6% (en person) föredrog att köpa möbler tillverkade utomlands. 42,9% sa att det inte spelade någon roll.

På följdfrågan om varför de svarat som de gjort sa 25% att det var för att kvalitén är bättre. En person sa att det ökade den sociala statusen om möbelen var köpt i hemlandet. 21,4% föredrog inhemska möbler för att priset var lägre. 50% svarade "annat". I kommentarerna stod att man vill stödja lokala företag och hantverkare, använda lokala material och att det är ett bättre system.

På frågan vad det innebär att en möbel är designad svarade 82,1% att den då är optimerad för att fylla ett behov/lösa ett problem. 53,6% tyckte att det var när en möbel har ett starkt visuellt uttryckt.

På nästa fråga, om hur viktigt det är att en möbel man köper är designad, svarade 46,4% att det är lite viktigt, 32,1% att det är ganska viktigt.

Sista frågan, om de är villiga att köpa en möbel tillverkad i sitt hemland men designad av en utländsk designer, svarar alla utom en person ja. Flera svarsalternativ var möjliga här. 64,3% säger ja, om den fyller ett behov/löser ett problem. 64,3% säger också ja, om den har ett starkt visuellt uttryck. 57,1% säger ja, om den har hög kvalité, och lika många 57,1% säger ja, om priset är rätt. Kommentarerna säger bland annat "yes, but very unlikely".

Spansk enkät¹⁰

Endast fem personer, två kvinnor och tre män, svarade på denna. Samtliga var från Colombia. Fyra av dem var mellan 19-29 år och en person mellan 45-59. Fyra av dem var studenter och en var "hemma".

På frågan vilken möbel de behöver hamnade förvaring, stol och multifunktionell möbel på nästan samma poäng. Dock är underlaget som sagt endast fem personer. I kommentarerna stod det nattduksbord, bokförvaring och bord för vardagsrum.

På nästa fråga "Vad är viktigast vid köp av möbel?" var svaret att den måste fylla ett behov/lösa ett problem. Delad tvåa var kvalité/material och att den ska passa med en övriga möblemang.

På frågan vilken land man föredrar att möbelen är tillverkad i föredrog en person att sitt hemland och fyra personer menade att det inte spelar någon roll. I kommentaren skrevs att det beror på vilken möbel de söker.

---

¹⁰ Se bilaga 3

Följdfrågan, anledningen till föregående svar, sa en person att det är kvalitén som räknas, inte landet. Personen som svarade att den föredrog inhemska möbler kommenterade att man måste stärka och skydda den inhemska industrin.

På frågan vad det innebär att en möbel är designad svarade samtliga att den ska ha ett starkt visuellt uttryck.

På följdfrågan, hur viktigt är det att en möbel är designad när du köper, svarade alla att det är lite viktigt.

På sista frågan "Är man intresserad av att köpa en inhemsk producerad möbel av en utländsk designer?" var flera val möjliga. Alla svarade ja på frågan. 80% sa att det berodde på om den är av god kvalitet, 60% sa att det beror på priset och 60% sa att det beror på om den fyller ett behov/löser ett problem. 60% sa slutligen att det berodde på om man tilltalades av dess estetiska uttryck.

Japansk enkät¹¹

I den japanska enkäten fick jag 21 svar varav 8 var män och 13 var kvinnor. Åldern var främst 30-44 år, näst flest var 45-59. Sysselsättning varierade kraftigt.

På frågan om vilken möbel de behöver närmast svarade de flesta att de behövde en stol, tätt följt av ett bord och lite längre ner förvaring. Allra minst ville de ha en multifunktionell möbel.

På nästa fråga, om vad som är viktigt när man köper en möbel svarade de flesta att den ska fylla ett behov/lösa ett problem, nummer två var kvalitet/material.

På nästa fråga, vilken land de föredrar att möbeln kommer från, svarade endast 19% att de föredrog en inhemsk. För 81% spelade det ingen roll. I kommentarerna stod det att nationalitet inte spelar någon roll om man gillar möbeln.

På följdfrågan, skälet till hur de svarat på föregående, svarar 42,9% att det beror på kvalitet. 4,8% (en person) svarar att det hänger på priset. 52,4% svarar "annat". I kommentarerna skriver de att huruvida en produkt är bra inte beror på vilket land den tillverkats i.

På frågan vad det innebär att något är designat (flera alternativ möjliga) svarar 81% att det är en möbel som är optimerad för att fylla ett behov/lösa ett problem. 28,6% säger att det är något med ett starkt visuellt uttryck.

På frågan om hur viktigt det är att en möbel är designad när de ska köpa svarar 38,1% att det är mycket viktigt, 33,3% att det är ganska viktigt.

På sista frågan, om man kan tänka sig att köpa en möbel som är tillverkad i landet men ritad av en utländsk designer, svarar alla ja utom en person. De flesta säger ja om den fyller ett behov/löser ett problem. Nummer två är om priset är rätt, på delad tredje plats kommer tilltalande visuellt uttryck och att den ska passa med övriga möbler. Minst intressant är kvalitet.

---

¹¹ Se bilaga 4

Slutsats enkät

I den lilla enkätundersökning jag gjort drar jag slutsatsen att bland de som svarat, oavsett land och ålder är förvaring det som behövs mest. Japan är undantaget, där är det stol man söker först, men behovet av förvaring är stort också där. Förvaring behövs bland annat för böcker, laddare, leksaker, tidningar, laptops. Den ska gärna bestå av hyllor med möjlighet att gömma undan saker. Förvaringen ska klara många olika uppgifter, främst i vardagsrummet. Användaren behöver därför kunna anpassa den efter sina behov. På andra plats kommer behovet av bord för vardagsrummet, soffbord/sidobord. Genom att göra en låg förvaring kan jag lösa behovet av två sorters möbler i ett. Det vill säga en förvaring som också har en bordsyta.

Fokus för användarna, oavsett varifrån de kom, var att möbelen fyller ett behov/löser ett problem, att den är tillverkad av bra material med god kvalitet och att den ska passa med ens övriga möbler. Utmaningen för mig är att göra en möbel som kan finna sin plats i de olika möblemang som människor i olika kulturer har. Genom att utgå från funktion och erbjuda möbelen med lokala material hoppas jag att människor känner att möbelen kan passa med deras övriga möblemang.

Svenskarna och de övriga européerna föredrog att köpa en möbel som var tillverkad i deras respektive hemland. För colombianerna och japanerna var detta inte lika viktigt. Där handlade det mer om vilken möbel man var ute efter. Dock ville alla stödja sina lokala hantverkare och industrier, både av miljömässiga och ekonomiska skäl. Svenskarna uttryckte dock en oro för att inhemskt producerade möbler ofta är för dyra.

Svarande från Sverige och Colombia ansåg att en designad möbel främst har ett starkt visuellt uttryck. För japanerna och övriga européer var det att den är optimerad för att fylla ett behov/lösa ett problem. På andra plats hade dessa val bytt plats. På tredje plats kom högkvalitativa material för samtliga utom colombianerna som hade det på andra plats. Även om man prioriterat lite olika så är samma saker i topp. En designad möbel ska fylla ett behov/lösa ett problem, ha ett starkt visuellt uttryck och vara tillverkad av högkvalitativa material.

På följdfrågan, hur viktigt det är att en möbel man köper är designad, varierade svaren. Bland svenskarna tyckte en tredjedel att det var ganska viktigt, hos européerna tyckte 46% att det var ganska viktigt, hos colombianerna tyckte samtliga att det bara var lite viktigt och hos japanerna tyckte 71% att det var ganska eller mycket viktigt.

Frågan kring om man knyter emotionella band till en möbel och huruvida detta kan designas in eller göras med vilka möbler som helst tycker jag är intressant. Det har varit en trend de senaste åren att försöka förlänga användningstiden för produkter genom en design som förhoppningsvis gör att användaren knyter an till den. Genom denna koppling ska det bli svårare för användaren att göra sig av med produkten.

Jag ställer mig personligen frågande till detta. En designad möbel ska fylla ett behov/lösa ett problem. Är den väl designad kommer människor att vilja använda den och göra det länge. Till min glädje höll 64% av svenskarna med mig om att sådana band kan knytas till vilken möbel som helst. Bara 39% av européerna höll dock med och så många som 35% tyckte att en speciell design kan bidra till dessa band. Bland colombianerna trodde fyra av fem att man kan knyta an till vilken möbel som helst, och bland japanerna var det helt tvärtom. 81% tror att en produkts design kan få en att knyta an till den.

Jag tror att en väl designad produkt, till form och funktion, verkligen kan få folk att tycka om den och behålla den längre. Jag menar att det finns en stor risk för att möbler med den uttalade önskan att knyta emotionella band till användaren tvingas göra det på bekostnad av annat. Bra design behöver inte det.

På sista frågan var det ett rungande "JA". Nästan alla är intresserade av att köpa en möbel tillverkad i deras hemland, med lokala material, designad av en utländsk formgivare. Detta under förutsättning att den fyller ett behov/löser ett problem, är tillverkad på ett kvalitativt sätt och inte är för dyr.

Idén

Min grundläggande idé är att designa en möbel som tillverkas där den ska säljas och att den möter upp ett reellt behov. Fördelarna är många; man slipper långa transporter och ger arbetstillfällen åt människor inom många olika yrken, från skogshuggaren och stenhuggaren till lastbilschauffören, snickaren, företagaren, försäljaren och marknadsföraren. Man använder de material som finns i landet och höjer därigenom värdet och anseendet på desamma. Möblerna kommer på många ställen säljas mycket billigare än importerade produkter, då det varken finns transportkostnader för långa avstånd eller importskatter. Jag ville använda material som finns över hela jorden, som är förhållandevis enkla att bearbeta till en hög finish och som åldras med värdighet. Det vill säga att de behåller sin funktion över tid och tål slitage, kanske blir vackrare när de åldrats och slitits. För att möta dessa kriterier har jag valt massiva material som sten och trä.

När jag fick klart för mig att det var en förvaringsmöbel som efterfrågades påbörjade jag efterforskningar kring utifrån de kriterier som angetts i enkäterna. Jag hade också en önskan att göra det möjligt att använda möbelen som bord, vilket även efterfrågats i enkäterna.

I boken "Marknadens möbler" hittade jag rekommendationer för soffbord som trots bokens ålder verkar rimliga även idag. "Man bör först göra klart för sig om man söker ett bord som ska stå framför eller bredvid soffan. I första fallet gäller det ett bord vi använder för kaffedrickning, spel etc. och där det är lämpligt med ett högre bord. Bordet bredvid möblerna är mera ett avställningsbord för koppen, glaset, tidningarna osv. - här bör bordet gärna vara väsentligt lägre. I förra fallet torde 55-60 cm vara det bästa, avställningsbordet kan gå ner till ca 40 cm."¹² Jag ville utgå ifrån soffbordets rekommenderade storlek och försöka göra en förvaring som även kunde fungera som soffbord i sin minsta variant.

Jag sökte på internet och läste i böcker och tidningar för att se vad som finns på marknaden när det gäller flexibel förvaring för hemmiljö. På 1950-talet designades ett antal modulära förvaringssystem, ofta i trä, som placerades mot vägg. Dessa tillverkas inte längre, trots att behovet av något liknande verkar vara stort. De fristående varianterna fästes mellan golv och tak. Liknande möbler finns idag för offentlig miljö, ofta med hyllor i plåt exempelvis Lustrums Littbus, designad av Börge Lindau. Dessa är dock inte alls anpassade för en hemmiljö. Med dagens öppna planlösningar finns det skäl att uppdatera hyllsystemet från 1950-talet. Ett sätt att, i en öppen planlösning, ändå avgränsa exempelvis matsalen och vardagsrummet utan att förminska känslan av rymd. Alltså ett fristående förvaringssystem, åtkomligt från flera håll och utan egentlig baksida.

---

¹² Berglund, E., Halvegård, G., Marknadens möbler, 1958 , sid 102

En tillverkare som fokuserat på förvaring för främst hemmiljö är danska Montana. Deras system består av 42 (!) moduler som kan kombineras ihop efter behag. De är dock endast tillgängliga från ett håll, de har ett bakstycke som del i konstruktionen som hindrar åtkomst från båda håll. Ändå beskriver de sitt system om "utan begränsningar" och med "oändliga möjligheter". Det som talar emot dem är det enorma antalet enheter, 42 st, samt att det inte är åtkomligt från två håll. Hela systemet tillverkas dessutom i MDF. Ett material som är framställt genom mycket bearbetning och bindmedel. Det är synnerligen ohälsosamt att inandas dammet från MDF och frågan är vad det avger för gaser i fast form. Jag föredrar definitivt massivt trä.

Jag skrev upp ett antal ord som jag ville ha i åtanke när jag skissade: Lätt, nätt, svävande, arkitektonisk, enkel, tydlig, elegant, precision, berikad, balans, proportioner, associationer, värdigt åldrande, mellanrumsformer, dynamisk, assymetri, adderande, bas-mitt-topp och taktil.

Jag var redan från början väldigt inspirerad av arkitektur, framförallt Mies van der Rohe och Frank Lloyd Wright. Jag ville möta vertikala kroppar med horisontella plan, i en tydligt redovisad konstruktion. Modernismen är en stor inspiration i allt jag gör.

Jag gjorde ett besök hos Thorns Stenhuggeri i Bengtsfors för att lära mig mer om sten. Dels den röda granit som är den absolut vanligaste stensorten i Dalsland. Dels Kolmårdsmarmor, som jag tidigare varit nyfiken på. Jag lärde mig även mer om de maskiner och möjligheter de har att bearbeta stenen.

Jag vill använda material till det de är bäst på. Trä väger förhållandevis lite och är starkt och ger värme åt en interiör. Sten är tungt och tål värme. Sten kan också vara kall och ge ett hårt intryck.

Jag ville designa en flexibel förvaring som var anpassad för böcker och tidningar och som hade möjlighet till dold förvaring. Första idén handlade om en hurts-liknande kropp klädd med sten på en sida samt ovansidan, bild 1. Hurtsen och hyllorna skulle inte sitta ihop fysiskt, utan stå bredvid varandra på det sätt som användaren önskade. I hurtsen skulle det finnas en utdragshylla för laptop samt korgar i filt för förvaring av leksaker respektive laddare etc. Hurtsen hade först dörrar, vilka jag senare tog bort. (renderingarna gjorda med ask och Kolmårdsmarmor som exempel)

Bild 1

Bild 2

Jag skissade vidare och försökte få hyllorna att funka bättre separat, när de inte stod bredvid hurtsen, bild 2. Med enkla skisser i ritblock gick jag snabbt över till dataprogrammet Rhinoceros för att få en uppfattning om hur de ter sig i 3D. Möbeln ska kunna tillverkas i de flesta länder och kunna ha en hög slutfinish. Jag har medvetet försökt undvika avancerade tekniker eller krav på specialmaskiner för att producera möbeln. Den ska kunna tillverkas i massivt trä, utan fanér eller skivmaterial.

Bild 3

Efter synpunkter från lärare och handledare arbetade jag mig vidare med formen på hyllorna, först genom att flytta ner den tunga stenen till fot, bild 3-6.

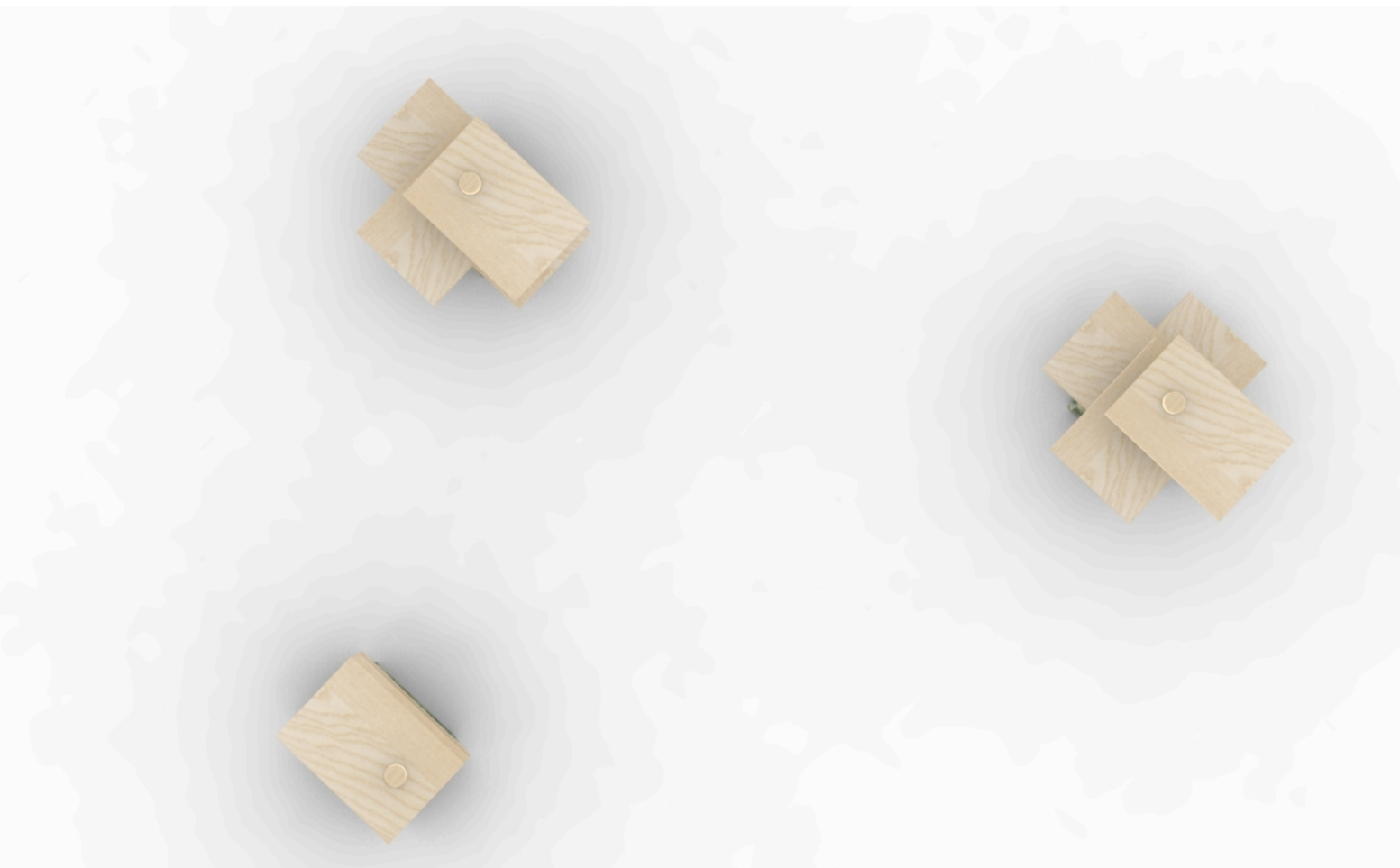

Bild 4. Hyllorna ovanifrån med hyllplanens möjliga placering.

Bild 5

Bild 6

Det fanns dock uppenbara svårigheter med att få hyllorna att hålla sig på plats. Slutligen gick jag helt ifrån både denna hyll-idén och hurtsen och koncentrerade mig på att göra ett system med hyllor, som verkligen kunde vara flexibelt. Jag inspirerades av hur Peter Opsvik löst konstruktionen i sin TrippTrapp-stol för Stokke¹³. Frästa spår där hyllplan nyps fast när de satts på önskad plats. För TrippTrapp var det sitt- och fotyta, för mig blev det hyllplan, bild 7. Förskjutningen av hyllplanen gör att man kan låta vissa tidningar eller böcker synas mer eller mindre. Den dolda förvaringen löses med korgar anpassade till hyllorna. Jag utgick fortfarande från den minsta enheten i systemet och anpassade den till ett soffbords storlek.

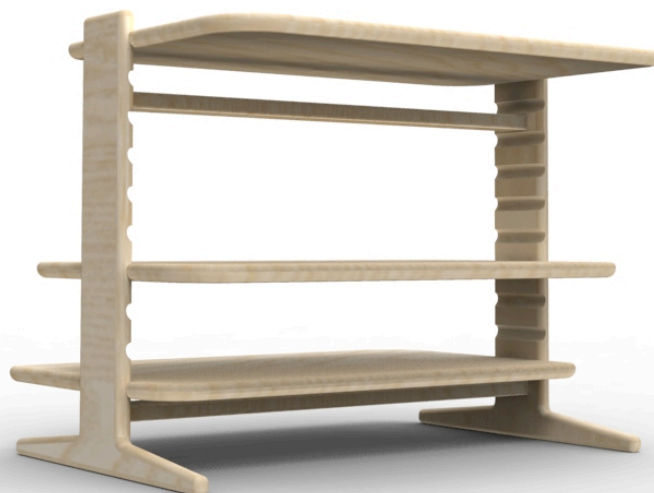

Bild 7

¹³ <http://www.stokke.com/no-se/>

Bild 8

Denna konstruktion frigör hyllyta då den inte har något ben i hörnen. Hyllplanen blir lättare åtkomliga från flera håll. En tanke var att ha en hylla med en försänkt tunn stenskiva, bild 8.

Efter att ha diskuterat denna version med Mats Aldén och min handledare Lars Petterson kände jag att jag kunde utveckla idén. Jag delade gaveln, vilket gav hyllan ett bättre och bredare stöd, men utan ben i hörnen. Jag separerade också foten från gaveln så att det skulle bli tydligt att den är utbytbar. Reglarna fälldes delvis in i foten för att få ett mekaniskt stöd. Min tanke var att man skulle kunna byta till en högre gavel beroende på behov. Vid högre gavel kan man behöva stadigare fot, exempelvis en i sten. Jag prövade att ha foten innanför och utanför gavelreglarna. När jag lät gavlarna gå ner på utsidan blev det en större känsla av enhet. Det ”band ihop” möbeln bättre än om de var på utsidan.

Men hur skulle gavlarna nypas ihop? Första skisserna var med skruvade träreglar som i nederkant satt mellan fötterna och längre upp skulle behöva flera hål för att flyttas så att de inte var i vägen när användaren bytte hyllkonfiguration. Detta fungerade inte, då tvärslån i trä blev för grov och för statisk. När jag delade på gaveln blev problemet större, tvärslåar i trä passade inte. Lösningen blev att göra den i metall, vilket gjorde den mycket tunnare och mer flexibel, bild 9.

Bild 9

Jag vill inte göra några onödiga hål i gavlarna och jag vill ge användaren full frihet att placera sina hyllor utan att störas av konstruktionen. Med staget i metall, som konstrueras för att kunna nypa ihop gavlarna mot hyllorna på valfri höjd och utan verktyg förutom de egna händerna, tycker jag att jag löst problemet. Staget består av ett rör, höger- respektive vänstergångat i ändarna. Till dessa hör plattjärn med styrjärn som håller dem horisontella när man skruvar fast dem i gaveln. På plattjärnen är höger- respektive vänstergångad gängstång fastsvetsad. När man skruvar på röret rör sig båda plattjärnen ihop eller isär på samma gång, bild 10.

Bild 10

På första varianten med dessa stag hade jag dem både uppe och nere, bild 9, men efter diskussioner med min lärare Carl Ackers påpekade han att den förmodligen skulle bli instabil åt den leden som bara hölls ihop med stagen. Konstruktionen behövde balanseras. Jag insåg även själv att det skulle bli svårt att sätta ihop hyllan själv om man bara hade två lösa gavlar och två stag att skruva ihop. Lösningen blev en stabiliserade träregel i botten som skruvas fast i fötterna, bild 11.

Bild 11

På dessa versioner hade jag en distans som höll ihop gavelns två regler i överkant. När jag väl tillverkade denna som mock-up, modell i skala 1:1, så märktes det att det förmodligen inte behövdes. Reglarna satt stadigt i och med att jag fällt in dem 15 mm i foten. Utan distanserna kunde man dessutom placera metall-stagen var man ville på

gavlarna. Mock-up:en fick mig att ändra dimensionerna också. I renderingarna såg det ut som att 40x40 mm vore bra för gavelns regler, men i verkligheten såg man hur överdimensionerat det såg ut. Jag tog ner dem till 30x40 mm. Jag prövade med ett antal olika former på foten, men var inte speciellt nöjd med någon, bild 12.

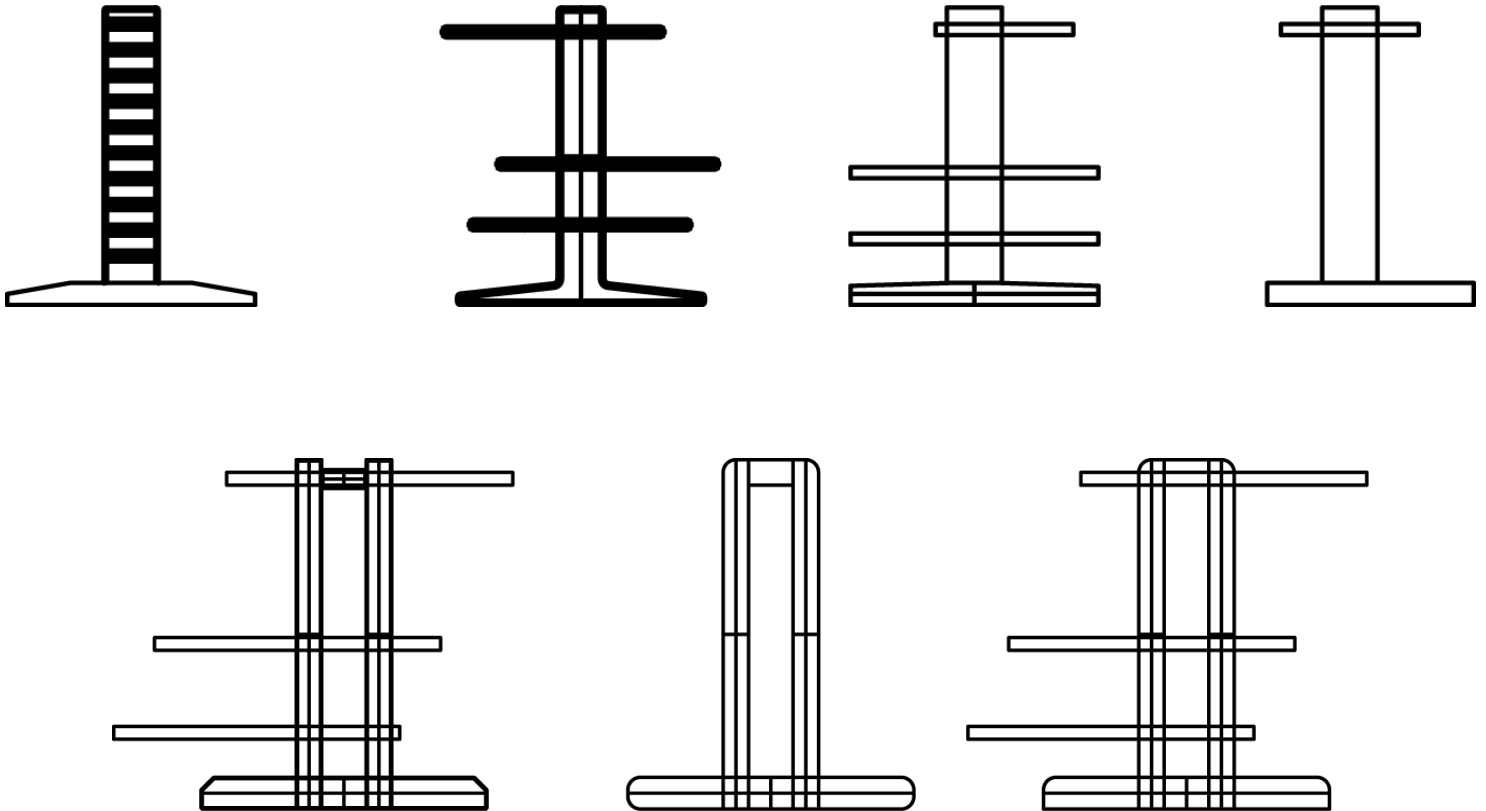

Bild 12

På mock-up:en insåg jag hur opraktiskt det är med en fot som har så lång anläggningsyta mot golvet. Det är alltid bättre att ha endast fyra punkter som tar i golvet. På detta sätt är det enklare att få den balanserad om golvet skulle vara ojämnt. Problemet var hur foten skulle se ut. Skulle det vara justerbara fötter som sattes i foten, eller glidtassar, eller tassar i trä? Slutligen blev det tassar i trä, tydligt redovisade att de är ytterligare ett lager som sätts fast under foten. Då hyllplanen bildar lager tyckte jag att denna lösning blev bäst.

Tanken är att trätassarna ska behållas även om resten av foten är i sten, för de högre varianterna. Bild 13-14.

Bild 13

Bild 14

Vad gäller hyllplanen så hade jag från början en tanke om att de skulle ha en sju cm radie i två av de diagonalt motsatta hörnen, samt tre cm i de andra två hörnen. Detta blir en naturlig gräns för hur långt man kan skjuta hyllplanen åt varje håll. Det finns alltid minst sju cm kvar på ena sidan. Skjuts de för långt blir det instabilt och hyllan kan kanske knäckas eller möbeln välta. På mock-up:en kunde jag testa det i verkligheten och det fungerade

bra. Själva konstruktionen gjordes med ganska stora radier, för att vara snäll mot användarna och för att det håller bättre över tid än skarpa kanter. Jag tänker framförallt på hyllplanens hörn, fötternas övre kanter samt överkant på gavlarna. I datorn hade jag först gjort gavlarna med fasade kanter, ganska skarpt. Då hyllplanen av funktion måste ha rundare kanter (för att passa bra i de gavlarnas frästa spår) och hörnen har stora radier för att hindra att hyllan sätts för långt åt ena hållet så blev det dock som två separata delar när gavlarna var så skarpa i kanterna. Genom att köra radier även på gaveln bands möbelns delar ihop, visuellt.

Systemet

För att få ihop ett system utgick jag ifrån den minsta versionen. Tanken är att gavlar ska finnas i tre olika höjder, 50, 120 samt 200 cm. Hyllplan ska finnas i 65 respektive 95 cm bredd samt i 50, 35 och 20 cm djup. Fötterna är utbytbara, de finns i trä samt i sten. För den minsta varianten är trä att föredra, för de två högre gavlarna kan sten vara att föredra. Det ska även finnas en "mitt-gavel" med frästa spår på båda sidor om man vill länka ihop fler enheter.

Jag funderade på vad som bäst förvaras stående respektive liggande. Pocket och vanliga böcker förvaras bäst stående. Tidningar och stora böcker förvaras bäst liggande. Hyllorna anpassas till måtten på vanliga böcker, pockets och tidningar. Även de frästa spåren i gavlarna anpassas för att kunna placera hyllorna på lagom höjd. Enligt boken "Skåp" har 98% av skönlitterära böcker ett djupmått av högst 17 cm och ett höjdmått av högst 24 cm.¹⁴ Enligt egna uppmätningar har vanliga pocketböcker ett djupmått av 11 cm och ett höjdmått av 18 cm. Tidningsmagasin har ett djupmått av 22,5 cm och ett höjdmått av 30 cm.

Jag bestämde mig för att gå hela vägen med det lokala materialet och göra en möbel av material från Dalsland. Furu, dalsländsk röd granit (vilket är Dalslands vanligaste stensort) och korgar i flätad näver. Min tanke var först halmkorgar, men dessa görs runda, medan näverkorgar kan göras rektangulära med rundade former samtidigt som de har stramt raka former i själva flätningen. Med en rektangulär korg utnyttjas hyllplanet mer effektivt.

Systemet ska även innehålla en vinklad tidningshylla, och ett hyllplan som består av en ram för skivor av olika material som sten eller skivor klädda med linoleum. Detta kan naturligtvis varieras och anpassas till de material som finns där möbeln tillverkas. Dessa iläggskivor kan även ha urtag för att sätta ner korgar, eller urtag för att låta en blomma som står på hyllan under växa igenom hyllplanet. Det ska också finnas en skåpenhet med dörrar.

---

¹⁴ Berglund, E., Skåp, 1960, sid 52

Resultat

Så. Vad blev det till slut? Blev det the storage furniture to end all other storage furniture? Förmodligen inte. Men det blev en, i mina ögon, ny typ av förvaring. Hyllbaserad, för hemmiljö, flexibel, med korgar och skjutbara hyllplan som tongivande element. Lättförståelig, tydlig konstruktion, monterad fristående eller mot en vägg. En simpel mekanisk rörelse nyper fast hyllorna i önskad position, utan extra verktyg.

Med en mängd olika konfigurationer, olika hyllplan, olika gavelhöjd, dold förvaring, iläggsskivor, har jag försökt att få möbelen att fungera i många olika hem och till många olika behov.

Reflektion

Tid för att begrunda vad som skett.

Enkäten gjorde det klart att det finns vitt skilda uppfattningar kring vad design egentligen är.

Själv vill jag hävda att allt är formgivet av någon, men inte allt är designat. Design innebär för mig en process där man gör val för att lösa något som bra som möjligt. Men det är intressant att personer som inte är designers tycker att design handlar om ytan, ett starkt uttryckt, mer än att optimalt fylla ett behov/lösa ett problem. Jag tror att det är just därför ordet "design" kan ge dåliga associationer i en del kretsar.

Skulle möbelen fungera i andra kulturer? Jag vet inte. Det måste prövas. Jag vill gärna fortsätta detta projekt och testa på riktigt. Chansen finns att den skulle funka, men risken finns förstås också att det inte skulle gå hem alls.

Licensieringen då? Ett bra exempel på den sortens licensiering av europeisk design jag tänker mig, som tillverkats och sålts på plats, är Volkswagens Typ 1 ("Bubblan") som tillverkades i Brasilien, Mexico, Sydafrika och Australien. I Brasilien tillverkades den fram till 1996 och i Mexico ända till 2003!¹⁵ En bil är något annat än en förvaringsmöbel, men det är inte helt otroligt att det skulle fungera. Volkswagen var dock hel- eller delägare i fabrikerna i dessa länder och hade mer kontroll över produkten. Jag måste hitta företag som håller den kvalité och gör rätt sorts marknadsföring och försäljning.

Jag har tillverkat en Dalslands-version av möbelen, i röd Dalslandsgranit, furu och näverkorgar. Det finns även möjlighet att göra andra landskapsversioner av den. Varför inte en Skåne-variant av bok-trä och kalksten, med korgar i tovad ull? Eller en Jämtlandsvariant av gran och porfyr? Tanken är att flera material inom landet ska vara tillgängliga. Kanske en variant i Kolmårdsmarmor och ask-trä?

---

¹⁵ http://sv.wikipedia.org/wiki/Volkswagen_Typ_1 (27/3-2012)

Slutledning

Att designa en möbel som passar all världens människor och deras existerande möblemang är "omöjligt". Eller är det? Jag var tvungen att utgå från behoven som specificerades i enkäten och låta processen styra formen. Det kommer definitivt finnas människor som inte gillar möbeln och dess visuella uttryck, men jag hoppas ändå att ärligheten mot funktion och material ska få många att uppskatta den. Det återstår att se. Detta arbete är en början på något som inte kommer att kunna utvärderas fullt ut förrän det testats i flera länder. Jag tror att denna sorts licensiering och fokus på lokala material kan vara en möjlig väg att gå.

Möbelns namn? "localglobal".

Abstract

Jag har genom en enkätundersökning tagit reda på vilken möbel det finns behov av i stora delar av världen med ambitionen att sedan designa den. Grundtanken utgår ifrån att man ska tillverka möbler på den plats de ska säljas, med lokala material och tillverkare. På så sätt kan man kanske minska miljöpåverkan, göra designade möbler tillgängliga för fler, stärka länders nationella självkänsla och ekonomi och höja statusen på lokala material. Möbeln som alla behöver är en förvaringsmöbel. Jag har designat ett fristående, modulärt förvaringssystem. Det är flexibelt och lättillverkat och erbjuder samtidigt något nytt.

I have found out, through a survey, what kind of furniture there is need for in big parts of the world with the ambition to design it. The basic idea is that furniture should be manufactured where they are to be sold, with local materials and manufacturers. By doing that, there is a chance that the environmental impact will be smaller, designed furniture will be available for more, it will strengthen the national self esteem and the economy and raise the status of local materials. The furniture that everybody needs is a storage furniture. I have designed a freestanding, modular storage system. It is flexible and easy to manufacture and offers something new.

Källförteckning

Berglund, E., Halvegård, G., Marknadens möbler, Bröderna Lagerström (Svenska Slöjdföreningen), 1958

Berglund, E., Skåp, Svenska Tryckeriaktiebolaget, Stockholm (Svenska Slöjdföreningen), 1960

Granat, J., Bilaga 1, Sigtuna, 2012

Granat, J., Bilaga 2, Sigtuna, 2012

Granat, J., Bilaga 3, Sigtuna, 2012

Granat, J., Bilaga 4, Sigtuna, 2012

Papaneck, V., Design for the Real World: Human Ecology and Social Change, Academy Chicago Publishers, 2nd edition, 1974 (tryckt 2009)

Samtliga bilder i rapporten av Jacob Granat, 2012

Tack till

Sara och Ellen

Lars Petterson

Catarina von Matérn

Mats Aldén

Carl Ackers

Thorns Stenhuggeri Bengtsfors

Åsa Nyström

Franz James

Mor och far

Debora och Mikael

Christer och Britt

Eleverna i kandidatexamenskullen 2012

Eleverna på Möbeldesign inriktning Trä, Steneby

Jeff Kaller och personalen på Steneby